

# ЛУДОСТТА НА ТРИСТАН БЕРНСКИ РЪКОПИС

Превод от старофренски: Паисий Христов, 2013

[chitanka.info](http://chitanka.info)

## ТУК ЗАПОЧВА ПРИКЛЮЧЕНИЕТО НА ТРИСТАН

Тристан не е обичан в двора...  
Къде да иде? Що да стори?...  
... От Марк изпитва силен страх.

- 4 Той знае кралската закана,  
че ако някъде го хванат,  
ни името, ни потеклото  
не могат му спаси живота.
- 8 Пред двора Марк е споделил  
обидата си, че е бил  
опозорен без капка свян  
от племенника си Тристан:
- 12 с кралицата той имал връзка  
интимна — непристойна, дръзка.  
До смърт засегнатият крал  
за този именно скандал
- 16 с най-близкия си кръг говори:  
— Днес кралската ми чест, сеньори,  
е под въпрос. Такъв позор  
на мене и на моя двор
- 20 Тристан докара и замина  
безследно някъде в чужбина,  
за да живее ненаказан.  
А мен ме смятат за белязан
- 24 глупак... Свети Оде<sup>[1]</sup>, не знам  
ще понеса ли този срам...  
... Та ако някой между вас  
го срещне, нека не отлага,
- 28 а да ме извести веднага.  
Барони, аз съм се заклел  
в свети Самсон от Корнуел,  
че ще съм вечно задължен
- 32 на този, който спрямо мен  
предаността си прояви

и тука се с Тристан яви.

И всички вричат се пред краля...

- 36 Въздиша само сенешалът  
Динас: от страх, че за Тристан  
се готви пагубен капан;  
чрез пратеник го известява,  
40 че явна смърт го застрашава,  
че Марк подготвя отмъщение  
за неговото поведение  
тъй дръзко и непредпазливо.  
44 Той от придворни завистливи  
предаден е; това е краят  
и на любовната омая  
с кралицата. Но как обратно  
48 да иде там, щом многократно  
се е налагало да бяга.  
Сърцето му от жал се стяга,  
че е без своята любима.  
52 Една Изолда той си има,  
ала по другата бленува<sup>[2]</sup>.  
Да иде в двора се страхува,  
но как да дойде тука тя?  
56 „Ех, Боже, колко тегота  
върху ми любовта стоваря!  
Все пак скръбта не ме докара  
до хленч... Ала какво да сторя?...
- 60 ... Сега пак болки, пак страдание!...  
Безсилна ли бе ми душата,  
та изоставих тъй жената,  
която зарад любовта ни  
64 понася толкоз мъки, рани,  
обиди?... Колко съм нещастен!...  
... И тя по мене колко страда!  
А тъй е хубава и млада,  
68 че ако някой я залюби  
измамно, той дано загуби  
и своята чест, и любовта.

Дано най-силният в света,  
72 Амур, да стори тъй, че скоро  
да видя своята изгора  
в плен на любовната ми страст!  
Дано и Господ бъде с нас,  
76 дано даде да доживея  
отново да се видя с нея<sup>[3]</sup>!  
Със колко грижи и старание  
тя излекува моите рани,  
80 нанесени ми в Корнуел,  
когато бих се на дуел  
с Морхолт — на острова, където  
народът му търпеше гнета.  
84 Но с меча си аз го сразих  
и мир в страната възворих.  
Дано Бог сили да ми дава  
да я открия жива, здрава;  
88 Бог и към нея да е щедър,  
да е денят ѝ светъл, ведър,  
от радост да е озарен,  
а аз да съм ощастливен  
92 с божествената благодат  
да бъда с нея!... В този свят  
кой, Господи, би се смилил  
над мъж тъй слаб и тъй унил,  
96 какъвто чувствам се сега?  
Кралицата е все така  
далеч... Какво да предприема?  
Страх, безпокойство ме обзема  
100 при мисълта за нея, Боже!  
А тази мисъл ме тревожи  
почти безспирно, нощ и ден.  
Като че ли е помрачен  
104 разсъдъкът ми<sup>[4]</sup> от страдание,  
изпаднах в пълно отчаяние.  
Ах, нека тя да ме презре,  
ако опасност ме възпре

108 да ида с нея да се срещна  
потайно, като луд предрешен,  
с глава остригана до кожа,  
така че никой да не може  
112 да ме познае в моя път.  
Дано краката ме крепят,  
та с нея пак да се сберем“.

И без да вземе щит и шлем,  
116 съвсем отпаднал, към морето  
Тристан поема и дордето  
да стигне, още отмалява.  
На вид на луд наподобява:  
120 одеждите му изподрани,  
лицето му във люти рани,  
а пък в ръката с боздуган<sup>[5]</sup>.  
Отгоре на това Тристан  
124 и друго име е приел:  
Тантрис<sup>[6]</sup>. И всеки би го взел  
за луд за връзване направо;  
та той надясно и наляво  
128 раздава удар подир удар  
за изненада и почуда  
на всички. Някои крещят,  
а други с камък се стремят  
132 да го ударят по главата.  
Сред суматоха, непозната  
за изумения народ,  
„побърканият“ своя ход  
136 невъзмутимо продължава,  
гори и равнини минава,  
безспирно воден от целта  
да си възвърне любовта,  
140 да види своята любима  
Изолда. Той в сърцето има  
едно-единствено желание:  
чрез туй лудешко начинание  
144 да иде в двора, дето тя е,

защото силно я желае.  
Тристан на луд ще се престори,  
все някой там ще му отвори  
148 вратите и ще го остави  
пред краля сам да се представи.  
И ето: пред самия крал  
един бедняк изпостелял,  
152 остриган и с оголен врат,  
от всички хора припознат  
за луд. И никой се не сееща,  
че в тоз миг им стои насреща  
156 прикрито влезлият в палата  
Тристан, съпругът на сестрата  
на Каердин... Марк пита: — Как  
се казваш ти, глупако драг?  
160 А той отвързва му: — Кралю  
честити, викат ми Пику<sup>[7]</sup>.  
— Добре, ами баща ти кой е?  
— Кралю, от моржовете той е.  
164 — А майка ти? — Косатка тя е.  
Но нека ваша милост знае,  
че и сестра си имам аз,  
Брунхилда<sup>[8]</sup>, тя ще е за вас,  
168 ако Изолда моя стане.  
— А после? — После ще се хвана  
да построя дом в небесата,  
сред облаците и цветята,  
172 и ще живеем там щастливи,  
далеч от хора завистливи  
(убил ги Бог!) и от слани,  
далеч от всякакви злини.  
176 Ами къде е днес Бранжиен,  
която също и на мен  
отвара ми наля в стакан?  
От нея беше пил Тристан  
180 (ах, колко страда оттогаз!),  
пи и Изолда, пих и аз<sup>[9]</sup>.

Я нека каже тя сега  
пред вас не беше ли така.  
184 Ако Изолда отрече,  
тогава да допуснем, че  
туй сън било е. Я се взрете,  
кралю, в лика ми и кажете  
188 дали със своя образ чист  
не ви приличам на Тантрис.  
(Сега сложете **ТРИС** пред **ТАН**  
и ще получите **ТРИСТАН**<sup>[10]</sup>).

192 Кралю, аз скачах през реката,  
като стрели тръстики мятах,  
дори и корени ядях,  
но в своите ръце държах  
196 кралица... Още куп неща  
ще ви разкажа, ако ща.  
Марк спира го: — Не ща да знам.  
В тоз миг, умирайки от срам,  
200 Изолда казва: — Замълчете  
и с глупостите престанете!  
— Ако това ви притеснява,  
то никак мен не ме смущава.  
204 — Със луди се не занимавай,  
а срещнат ли те, отминавай<sup>[11]</sup>! —  
извикват рицарите... Но  
Тристан, той знае си едно  
208 и продължава: — Извинете,  
кралю, но я си припомнете  
за случката, когато бяхте  
на лов, когато ни видяхте  
212 в колиба от клонак да спим.  
Нарочно своя меч любим  
положил бях помежду нас  
и на заспал се правех аз.  
216 Пряк слънчев лъч се бе проврял  
през клоните и бе огрял  
лика на вашата кралица.

220 Тогава взехте ръкавица,  
и с нея слънцето прикрихте,  
а после се отдалечихте.  
Нима не помните това<sup>[12]</sup>?

224 С наведена от срам глава,  
в палтото скрила си лицето,  
тя казва: — Нека са проклети  
от мен моряците, които  
не хвърлиха ви във вълните,  
228 а с кораба на този бряг  
доведоха такъв глупак!

232 Тристан подхваща пак: — Госпожо,  
заклевам се, че ако можех  
да ви разкрия кой съм аз  
и ако насаме със вас  
окажса се поне за малко,  
236 не ще ви спрат вас ни ключалки,  
ни порти, ни стени високи,  
ни разпоредбите жестоки  
на краля. Аз съм всеки ден  
с тоз златен пръстен, подарен  
240 от вас при нашата раздяла.  
Така ми е опротивяла  
онази среща!... Утешение  
за ежечасното мъчение  
244 в целувките ви ще открия.  
Такваз е мойта орисия:  
без вас, смъртта ще е отрада.  
Дори Идер не е тъй страдал  
248 на крал Артур зарад жената<sup>[13]</sup>.  
За вас напуснах си страната,  
в Испания се запилях  
и никой близък свой не бях  
252 предупредил, че съм нататък,  
дори на Каердин сестрата.  
След като дълго скитах аз,  
реших да дойда пак при вас.



256 Ако не ми се отдадете,  
госпожо, сигурна бъдете,  
че ще си тръгна натъжен,  
завинаги обезверен.

260 Той млъкна... Всички се навеждат  
един към друг и се споглеждат:  
„Май кралят ще му хване вяра.“  
А Марк нарежда да изкарат

264 коне с ловджийски амуниции,  
да пуснат ловните му птици,  
за да ги види как налитат  
на жерави във висините

268 и да се радва до забрава.  
И ето, че Тристан остава  
сам във тържествената зала.  
Изолда, страшно пребледняла,

272 в покоите си се прибира  
и след като Бранжиен намира,  
обзета от небивал смут,  
й казва: — Чу ли онзи луд?

276 Говори странно той, нали,  
(дано го треска повали!).  
Как точно е осведомен  
за случките с Тристан и с мен.

280 Тристан... За него аз умирам,  
а той защо ли ме презира?  
Бранжиен, във залата иди  
и лудия ми доведи...

284 Тристан зарадван забелязва  
Бранжиен да влиза. Тя му казва:  
— Защо стоиш тук сам, глупако?  
Върви, кралицата те чака!

288 Ти май заслужи си въжето,  
лудетино, с това, което  
пред толкоз хора наговори.  
— Не. Не, Бранжиен. Добре го сторих.

292 Един по-луд от мен сега

на кон се качва. — Как така  
и името ми си научил?  
— Преди години туй се случи.  
296 Ако съм луд, не е вината  
у мене, а у вас самата.  
Защо, за ваше изкупление,  
кralицата с обезщетение  
300 обидата не намали.  
Не искам много. Та нали  
за службата ми<sup>[14]</sup> четвъртина,  
за мъката ми половина —  
304 такваз цена не е висока?  
Въздиша лудият дълбоко,  
Бранжиен внимателно се визира  
във тялото му и намира,  
308 че е наистина прекрасно<sup>[15]</sup>.  
И тутакси ѝ става ясно,  
че мнима му е лудостта,  
че друга му е болестта...  
312 — Сеньор, благословен бъдете!  
За моите думи ми простете!  
Дано кralицата и аз  
за срам не станем зарад вас!  
316 — Не съм засегнат никак даже.  
Бранжиен го моли да разкаже  
живота си, но настоява  
да не ги вече заблуждава,  
320 че рицарят Тристан е с тях.  
— Добре ще да е да не бях  
Тристан! Но билето, което  
изпих на кораба в морето,  
324 сърцето и ума ми хвана  
така жестоко, че роб станах  
на любовта. Бог да е с мен!  
Дано не види хубав ден  
328 тоз, който с билки и ликьори  
го бе приготвил; той ми стори

неподозирана злина.

И вие имате вина

332 пред мен, защото във багажа  
го бяхте взела. Ще ви кажа,  
Бранжиен, че само аз, Тристан,  
бях от бедата сполетян.

336 Това, че от любов линия,  
изглежда е игра за нея.

Сега Бранжиен го разпознава

и го за прошка умолява,

340 а той я хваща за ръка  
и я целува със молба  
каквото може да направи  
(и то без много да се бави),  
344 тъй че плана си възделен  
да види той осъществен.

Бранжиен му прави знак с ръка  
да я последва и така

348 в Изолдината стая влизат.  
Изолда гледа го отблизо,  
но още има му гарез  
заради казаното днес.

352 Тристан учтиво поздравява:  
— Кралице, Господ да ви дава  
добро, на вас и на Бранжиен!

Ако Изолда иска мен  
356 да изцери, дорде е време,  
„приятел“<sup>[16]</sup> нека нарече ме.

Мен любовта ме угнетява,  
а милост тя не проявява.

360 И глад и жажда преживях,  
на голата земя аз спях  
и въпреки това страдание  
не ме налегна отчаяние.

364 Дано Бог, който на софрата  
във Кана променил водата  
на вино, свише я застави<sup>[17]</sup>

от лудостта да ме избави.  
368 Мълчи Изолда, а Бранжиен  
я стрелва с поглед възмутен:  
— Господжо, тъй ли се посреща  
мъж в плен на толкова гореща  
372 любов, която няма равна?  
От нея страда той отдавна.  
Това Тристан е, погледнете  
и на врата му се хвърлете.  
376 Той като луд се е остригал  
заради вас. — Бранжиен, я стига!  
Ако на пристана го бяхте  
видяла тази сутрин, щяхте  
380 по външността да разберете,  
че е един циник несретен.  
Съвсем различен с мен би бил  
Тристан, не би си позволил  
384 шеги тъй груби и обидни.  
— Господжо, всичко бе привидно:  
преструвах се на глуповат,  
за да не бъда разпознат.  
388 Обичам ви така дълбоко,  
а вие грубо и жестоко  
отнасяте се днес към мен.  
Спомнете си Гамариен<sup>[18]</sup>,  
392 когато силом ви отвлече.  
На помощ кой ви се притече?  
— Наистина Тристан спаси ме.  
Но той изобщо несравним е  
396 със вас, сеньор... Тристан се радва,  
че лъч надежда се прокрадва  
за любовта му, и изрича:  
— Нима по нищо не приличам  
400 на този, който отърва ви  
от явна смърт и окървави  
оръжието си, когато  
отсече с меча си ръката

404 на Гимаран<sup>[19]</sup>? — Да, вие също  
като спасителя ми мъж сте;  
но друга прилика не виждам.  
— Това, госпожо, ме обижда.

408 Не бях ли в стаята ви аз  
със арфата и учех вас  
на този чуден инструмент?  
Аз бях угрижен и смутен,  
412 а вие бяхте изтерзана.  
Спомнете си за мойта рана  
на рамото: с това платих,  
когато зарад вас се бих,  
416 а вие с билки лековити  
успяхте да ме изцерите<sup>[20]</sup>.  
Небесен гръм да ме убие,  
ако измислям си, че вие  
420 отровата обезвредихте  
и тъй живота ми спасихте,  
когато драконът в бран ядна  
с отровен меч и мен напада.

424 И още: в банята бях вече,  
когато сте ми взела меча,  
нащърбеното сте видяла  
и Перинис<sup>[21]</sup> сте призовала  
428 да го сравни и той с парчето  
от счупения меч, което  
обвито беше в тънка кожа.  
Разбрала сте, че те се схождат,  
432 и обладана от презрение  
сте взела меча с намерение  
да ме понижете в гърдите...  
С цел да се поуспокоите  
436 аз ви разказах епизода  
за онзи косъм<sup>[22]</sup>, та дано да  
поуталожя яростта ви.  
(Ах, този косъм ме застави  
440 да нося много тежък кръст!).

Но за бедите има пръст  
и майка ви... На мен тогава  
ви повериха и отплава  
444 с нас корабът към необята.  
След двата дни попътен вятър  
на третия утихна той,  
настана непосилен зной  
448 и ни налегна жажда тежка.  
Бранжиен тогава по погрешка  
отвара ми наля, аз пих  
и дните си опропастих.  
452 А вие бяхте обиграна  
така, че нищо не ви стана.  
Уви, Бранжиен, от вас самата  
започнаха ми теглилата.  
456 — Словата ви са тъй умели,  
като че томовете дебели  
прочели сте<sup>[23]</sup>. Не сте глупак,  
но за Тристан, не, няма как  
460 да минете и от палата  
ще тръгнете със пръст в устата...  
Ще кажете ли още нещо?  
— Да, точно в този миг се сецам  
464 как от параклиса висок  
направих аз рискован скок.  
Нали отсъдил бе съдът  
на клада да ви изгорят.  
468 Тогава тъкмо ви видяха  
прокажени и настояха  
пред Марк на тях да ви оставят,  
та те със вас да се погаврят.  
472 Но между тях избухна свада  
и аз тогава от засада  
направих ги на пух и прах.  
Спомнете си, това аз бях!  
476 И Говернал там с мене беше,  
той с патерици ги цереше.

А след това в гората бяхме  
с Огрен... и рой сълзи проляхме.  
480 Дали е още жив? — Млъкнете  
и повече не говорете  
за този мъж, той е светец,  
а вие — негодяй, лъжец.  
484 Ако ли не, ще наредя  
при краля да ви заведат  
да чуе той какво вие  
в ума ви. — Ако Марк узнае  
488 за случилото се, ей Богу,  
туй вас ще притесни най-много.  
„Щом на Амур се подчиняваш,  
в един ден всичко получаваш“.  
492 Уви, туй не важи за мен,  
защото вече съм лишен  
от галещите й очи.  
— Младежо, кой ви помрачи  
496 разсъдъка? — Оназ, която  
навеки ми плени душата...  
И друг въпрос ме занимава:  
какво ли с кучето ми става?  
500 Когато вързано било  
три дни, то нищо не могло  
да хапне: хващало го бяс,  
защото съм му липсвал аз.  
504 Но щом отвързали синджира,  
то втурнало се да ме дири.  
— Наистина така се случи.  
Но аз ще дам доброто куче  
508 на тоз, комуто аз самата  
обрекох си навек душата.  
Дай Боже да се срещнем пак!  
— Пуснете го да видим как  
512 ще се държи: дали ще лае,  
дали Хюсден ще ме познае.  
— Вас да познае?! Парцалан!

Откакто тръгна си Тристан,  
516 то все се впуска и ръмжи  
към всеки, който приближи.  
Госпожице Бранжиен, идете  
и кучето ми доведете.

520 Бранжиен се с кучето задава,  
но връзката му изтървава:  
нима то може да кротува,  
когато глас познат дочува?

524 От чувство радостно обзето,  
то хвърля се натам, където  
Тристан в момента се намира,  
с муцунката си го допира,

528 потропва с лапи от вълнение,  
а двете дами с умиление  
следят вълнуващата сцена.  
Изолда е съвсем смутена:

532 тоз луд с одеждите несносни  
дали не е проклет магьосник?  
Тристан е трогнат от Хюсден  
и казва: — Само ти към мен

536 добрите чувства си запазил.  
Не ме отблъскваш като тази,  
в която толкова съм влюбен,  
а тя ме мисли за загубен,

540 за шарлатанин, за глупак.  
Ала ще види онзи знак  
за обич, който на раздяла  
в градината ми беше дала.

544 Ще види пръстенчето златно:  
към него за съвет стократно  
обръщал съм се; то ми беше  
мой пръв другар и ме тешеше;

548 ако мълчеше, туй бе знак,  
че дебне ме опасност пак.  
Когато страдах и тъгувах,  
през сълзи топло го целувах.



552 Щом пръстена си разпознава,  
кralицата не се съмнява,  
че е Тристан и с горък глас  
възкликва: — Клетница съм аз!

556 Сърце, кажи защо туптиш,  
щом не можеш да различиш  
чертите на тоз, който страда  
по мен? Да чакам ли пощада?

560 И тя в несвяст отпуска стан  
в обятията на Тристан.  
Доволна гледа тази сцена  
Бранжиен. Изолда, посвестена,

564 притиска му се до гърдите  
и го целува по очите:  
— От колко скръб бе помрачен  
животът ви заради мен,

568 Тристан!... Но аз принадлежа  
на кралски род и ви дължа  
заслужено обезщетение.  
Бранжиен, изпадам в притеснение,

572 какво да сторим ми кажете.  
— Мадам, изпърво го снабдете  
със други дрехи... И не бива  
за нищо никой да унива!

576 — Но как щастлив да го направя?  
— След малко аз ще ви оставя  
сами — дарете го с любов,  
дордето кралят е на лов!

580 — Дано се бави осем дена!...  
... Бранжиен излиза, а Тристан,  
от плам любовен обладан,  
към своята мила се обръща

584 и в сладък унес я прегръща.

---

[1] Ст. 24: Според някои коментатори името Оде е деформация на Андре, други смятат, че Оде е ирландски светец, живял през VI век.

↑

[2] **Ст. 53:** От този пасаж се вижда, че Тристан вече се е оженил за Изолда Белоръката, дъщеря на Бретанския херцог, при когото той е на служба. Вж. също ст. 156–157. ↑

[3] **Ст. 77:** Тристан отправя молба последователно към езическия Амур и към християнския Бог. Подобно съжителство на божества не е учудващо, особено като се има предвид, че авторът на бернската версия на «Лудостта на Тристан» следва Берул, който възприема езически прояви на свръхестественото (любовния еликсир, конските уши на Марк, магьосническите способности на джуджето Фросен, вълшебния «Лък Непогрешим») редом с постоянно позоваване (понякога твърде неортодоксално — вж. бел към ст. 25 от романа на Берул) на християнския Бог. ↑

[4] **Ст. 104:** Умопомрачението на героя от любовна мъка ще му подскаже и маската, зад прикритието на която той възнамерява да стигне безнаказано до двора на Марк и да се види със своята любима. Маската на луд прикрива идентичността на героя и в същото време разкрива душевното му състояние. ↑

[5] **Ст. 122:** Относно остриганата глава, тоягата или боздугана като атрибути на лудия вж. бел. към ст. 210 и 221 от „Лудостта на Тристан“ (Оксфордска версия). Остриганата глава и разкъсаните дрехи като външни знаци на мъката и смирението пред Бога срещаме още в *Книга за Йов*. Когато научава, че е загубил всичкото си състояние, Йов „раздра горната си дреха, острига главата си и падна на земята, та се поклони и рече: гол излязох от утробата на майка си, гол ще се и завърна. Господ даде, Господ и взе.“ (Йов, 1, 20–21). Средновековната религиозна литература описва едно явление, което може да се тълкува като синтез на състоянието на Йов и на „лудостта“ на Тристан. Става дума за един вид отричане от света от страна на привидно малоумни, смахнати хора, които заживяват единствено с мисълта да служат на Бог — на френски „folie de Dieu“ (буквално „лудост по Бога“), на руски „юродство“. ↑

[6] **Ст. 125:** Относно името Тантрис вж. бел. към ст. 321 от „Лудостта на Тристан“ (Оксфордска версия). ↑

[7] **Ст. 161:** В някои исторически хроники и художествени текстове от онова време имената Пику и умалителното Пиколе се срещат при кралски шутове и при джуджета. Никоя друга версия за

Тристан и Изолда не споменава това име. То може да бъде изтълкувано по-правилно, ако се изхожда от неговата етимология и от контекста на поемата. Пику (Pіcous) препраща към старофренската дума *ricois* — „острие, остен, лопата“ и в по-общ смисъл — „остър изкопен инструмент“. Що се отнася до контекста, ще напомня, че по пътя към двора на Марк, въоръженият с боздуган „луд“ раздава удари наляво и надясно (ст. 122–130). Ето защо името Пику би могло да се тълкува като прозвище на човек, който раздава удари. Все пак, точната семантика на името Пику едва ли е от значение за Марк. Кралят вече е идентифицирал по външния му вид странния си посетител, обръщайки се към него с „глупако драг“ (ст. 159). Въпросът на краля за името на странника е тавтология, част от задявката на човек, който не се интересува от самоличността на непознатия, а просто намира случай да се забавлява. Ще отбележа също, че в разказите за Тристан и Изолда моментите на игривост и развлекателност почти винаги съпътстват ситуация, в която някой се явява под чужда външност. Въвеждането на маската драматизира повествованието и създава комични ситуации. ↑

[8] Ст. 167: Брунхилда е името на сестрата на Тантрис, която в Оксфордската версия остава неназована. Това немско име се среща рядко в романските езици. Френскоезичната публика вероятно възприема първата му част — Брун (Brune) — като „чернокоса“, „кестенява“. Така Брунхилда се явява симетрична противоположност на Изолда Русокосата, с която Тантрис/Пику иска да я размени. ↑

[9] Ст. 181: Тантрис/Пику преминава най-неочаквано от откровени безсмислици към конкретни случки от миналото. Освен рязката смяна на посоката на неговите разкази наблюдаваме и безразборно преминаване от 3 лице ед.ч. към 1 лице ед.ч. и обратно. ↑

[10] Ст. 191: Пику обяснява нещо очевидно, което не се нуждае от обяснение. Така влиза в ролята на смешен всезнайко. Същото артикулиране на сричките в Тристан/Тантрис се среща и в други версии (Томас, „Лудостта на Тристан“ от Кеймбридж, една италианска версия от XIV век — *Кръглата маса или историята на Тристан*). Първоизточник на този мотив е Бернската версия на „Лудостта на Тристан“ или по-ранен разказ, който не е достигнал до нас. Относно френскоезичната семантика на името Тантрис вж. бел към ст. 321 от „Лудостта на Тристан“ (Оксфорд). ↑

[11] Ст. 205: Поговорка, регистрирана в сборника на Моравски под номер 1325. ↑

[12] Ст. 222: Тристан резюмира прочутия епизод, описан подробно от Берул. Забелязват се обаче някои разлики по отношение на Берул: например Тристан казва, че се е преструвал на заспал, докато в разказа на Берул влюбените спят наистина, а Изолда дори сънува. По-интересно е да се отбележи, че измежду реминисценциите на „лудия“, предназначени за Марк, тази е за единствената случка, в която кралят е бил пряк участник. Авторът обаче премълчава непосредствената реакция на Марк и насочва вниманието ни към Изолда. ↑

[13] Ст. 248: В романа *Идер* едноименният герой е влюбен в жената на Артур — Гениевра, която кралят ревнува болезнено. В отсъствието на Артур Идер убива мечка, която застрашава живота на кралицата. Но този роман е писан в началото на XIII век и не би могъл да бъде източник за нашия текст. По-вероятно е епизодът с мечката да идва от стар келтски разказ. Като се има предвид, че на келтски името Артур е производно от думите *artos* (мечка) и *viros* (човек), убиването на мечката от Идер може да се тълкува и като символично премахване на съперника Артур. Разбира се, няма основания да отъждествяваме напълно Тристан с Идер. ↑

[14] Ст. 302: Според куртоазния кодекс на любовта преклонението пред дамата се родее със служенето на сеньора. Любовната етика възпроизвежда феодалната. ↑

[15] Ст. 308: Реакцията на Бранжиен е показателна за отношението към тялото в средновековната художествена словесност. Тялото никога не се описва реалистично, само за себе си, нито неутрално. Неговото споменаване е идеологизирано, а описанието му — силно естетизирано в две противоположни посоки: на най-красивото и на най-грозното. По същата логика тялото бива и „морализирано“ около антиподите Добро и Зло. Крайните точки на двете оси — естетическата и моралната — си кореспондират. Затова в очите на Бранжиен здравото и хармонично тяло на Пику не може да подхожда на човек с болна душа. Така тя бързо разпознава Тристан. ↑

[16] Ст. 357: В куртоазната любовна лексика думата „приятел“ (*ami*) означава „любовник“, а доколкото несподеленото любовно

чувство е болест, дамата, която отвърща с взаимност, „лекува“, „изцерява“ своя приятел. ↑

[17] Ст. 366: Намек за първото чудо на Исус по време на сватбата в Кана Галилейска (вж. *Йоан*, 2: 1–12). ↑

[18] Ст. 391: Персонаж с подобно име не се споменава в никоя от версиите за Тристан и Изолда. Гамариен би могъл да се тълкува и като превъплъщение на странника музикант, за който намекуват „Лудостта на Тристан“ (Оксфорд, вж. бел. към ст. 779 на този текст), Готфрид Страсбургски и Брат Робер. ↑

[19] Ст. 404: Някои коментатори четат Гимаран като деформирана форма на Гамариен. В този епизод обаче Тристан не отсича ръката на своя противник. Това прави в двубоя срещу Морхолт според версиите на Айлхарт и на Готфрид. Виждаме как, преминавайки от един текст в друг, определен мотив влиза в нови съчетания и получава нови разновидности. ↑

[20] Ст. 417: Тристан напомня за първото си пребиваване в Ирландия, когато боледува от отровната рана от копието на Морхолт. Изолда (или майка ѝ) ще го излекува, а той дава на принцесата уроци по арфа. ↑

[21] Ст. 427: Когато описват този епизод, другите версии не споменават за Перинис, пажа на Изолда. ↑

[22] Ст. 437: Тристан намеква за епизод, чиито корени следва да търсим в така наречения „странстващ мотив“ (т.е. с широко разпространение във фолклора на редица страни) за „Златния косъм на непозната красавица“: в залата, където Марк разговаря със своите барони и те настояват кралят да се ожени, за да му се роди наследник, през отворения прозорец влиза лястовичка, от човката на която пада златист косъм. Тогава Марк заявява, че ще вземе за жена единствено тази, на която косъмът принадлежи. Тристан тръгва незабавно, озовава се отново в Ирландия, печели кралската дъщеря с победата си над дракона и я довежда при своя вуйчо. Този фолклорен мотив е вграден единствено в романа на Айлхарт Обергски. ↑

[23] Ст. 458: В Оксфордската версия Тантрис се хвали с поетичните си способности (ст. 531). Тук Изолда възприема човека, който възпроизвежда важни събития от нейния живот, не като тяхно главно действащо лице (Тристан), а като един добре информиран — бих казал дори „начетен“ — самозванец. Авторите приписват на

протагонистите съзнанието, че техните прежеждия и приключения са вече „литература“. ↑

# ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

**МОЯТА БИБЛИОТЕКА**



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.